

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

Զ. ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 126 18/30 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1887

1. Բիւրակն առ այժմ ամիսը երկու անգամ կը հրատարակուի : — 2. Տաճկան գինն է ամեն տեղոյ համար 2 1/4 արծաթ մեկիս, քրքսարուքեան ծախքը մեր վրայ ըլլալով : — 3. Ձեռքէ կը ծախուի հասը 2 դանեկան : — 4. Բաժանորդ գրուիլ ուղղուեց ղիմելու են կամ իրենց հասցէն դրկելու են առ խմբագիրն ի Գրասուն Փարիզու Յակոբեան խան քիւ 43, 44 : — 5. Բիւրակնի վերաբերեալ ամենայն գրութիւնք եւ բաժանորդական վնասումնք պէ՛տ է ուղղել առ խմբագիրն : — 6. Անվար համակ կամ ո եւ է, գրութիւնք չընդունուի : — 7. Տասն օրինակի համար բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ ձեռք կը տրուի :

ԲՈՎԱՆԳԻՆՈՒԹԻՒՆ

Քրիստոնէութեան ընծայած նոր զաղափարն մարդոյ վրայ. — Մեծն Աղեքսանդր. — Նախապատմական գիւտեր ի Սպանիա. — Երեք մեծ ըրժիշկներ. — Օր Տեառն մեծ. — Վիշտ վասն մեռելոյն. — Հիմնական կանոնագիր երիտ. Քրիս. Ընկերութեան. — Շիճք. — Ազգային. — Քաղաքական :

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ԸՆԾԱՅԱԾ ՆՈՐ

ԳԱՂԱՔԱՐՆ ՄԱՐԴՈՅ ՎՐԱՅ

Շարունակութիւնն տես քիւ 125

Յորչափ Երբայեցիք համադեալ էին թէ Աստուծոյ տրուած էր իրենց գերազանց եւ սուրբ Օրէնք մը, չէին կրնար չճանաչել նաեւ թէ նա մեծ արժէք կը դնէր իւրեանց բնութեան վրայ : Այն Օրէնք որոյ համար Քանթ ըսաւ թէ « Երկու բաներ կը ընուն զիւր հոգին խորին ահիւ, աստղալից երկինքը եւ բարոյական Օրէնքը », անշուշտ պիտի ունենար զայս մշտնջենական ազդեցութիւն : Ամեն Երբայեցիկն տան եւ սրտի վրայ

Սինայի շղջադումէն կը ծագէր նշոյլ մը : Աստուծոյ այդ անմահաց յայտնութենէն ըլլած է մասնաւոր զօրութիւն մը որ կը տեսնուի բոլոր այդ ժողովրդեան պատմութեանն մէջ : Բարձրագոյն քաղաքական նշանակութեամբ այդ Օրէնք նոյա կեանքն էր, որովհետեւ ընդ միշտ կենդանի պահեց իւրեանց զգացումը իրենց արժանեաց եւ կարեւորութեան նկատմամբ : Ուրիշ ազգեր կրնային լինել աւելի հարուստ աւելի համբաւաւոր եւ աւելի զօրեղ, անհնալով զինուորական մեծագոյն պիտի եւ համալիրն, կարող նուաճելու եւ կողոպտելու զանոնք, վանելու զանոնք իրենց երկրէն եւ կամ ճնշելու զնոսա իրենց երկրին մէջ : Բայց իրենց գիացածն այս էր որ ոչ մէկ ուրիշ ազգ վնասուած էր յԱստուծոյ որպէս իրենցը : Եղիպտացոյ բոլոր իմաստութեանը մէջ ըսուած չէր երբեք թէ Յաւիտենականն ինքն զիջած էր իւր բարձրութենէն յայտնելու զիւր խորհուրդ եւ կամք

անոնց որք Մեմֆիսի թերէի հոյակապ տիւններն բարձրացուցած էին: Հետմայեցիք, Յոյնք, Ասորիք եւ Փիւնիկեցիք չունէին երբէք արձանադրութիւն մը Աստուածային այսօրինակ միջամտութեան: Այն ողջ որ ունէր զայն՝ բարոյական բարձրութեան մը ամբարձած էր այնու: Յորչափ պահեց այս հաւատ, ամեն տոկոսնութեան եւ մեծ ջանքերու համար ունէր երկաթեայ կամք մը: Երբոր Փիւնիկեան հրապուրիչ կռապաշտութիւններն վանեցին զայս խորհուրդ-իսրայէլի մօրէն, վարակեալ ցեղք կորուսին զիւրեանց կենսականութիւն եւ եղան ցլր ու ցան: Ուստի, երբոր Քրիստոնէութիւնը իւր խորագոյն հոգեւոր նշանակութեամբն, անհուն Մտաց ամեն իւր բերած նոր յայտնութեամբն յայտարարելով նաև թէ ունի մի եւ նոյն Աստուածային ծագումը, եւ է աւելի պայծառափայլ վերջնական պատգամ մը լուսոյ վերնային սահմաններէն — երբոր այս եկաւ մարդոց, եւ նոցա հաւատքը պահանջեց, մարդկային բնութեան արժանեաց նկատմամբ յառաջ եկած տպաւորութիւնն նոր ուժ գտաւ եւ աւելի ընդարձակուելով այնուհետեւ ոչ թէ միայն երբայեցւոյ՝ այլ բոլոր մարդոց համար գործածուեցաւ սրոյ կառաջարկուէր խաղաղութիւն եւ Աստուածային սէր: Քրիստոնէութեան աշակերտաց մօրէն մէջ Աստուծոյ եւ հրեշտակաց առջեւ մարդկային հոգւոյ արժանիքն բոլորովին անբաժանելի էր այն կրօնէն որ այսպէս կը դրուէր մարդոց առջեւ: Փոյթ չէր որ մէկը կայսր կամ ծառայ լինէր, կարող լինէր իւր խորհուրդներն արտասանել Աստուծոյ ընտիր եւ գիւ-

րաթերք լեզուաւ, կամ թէ թոթովել հազիւ հասկընալի բարբարոս խրթնութեամբ, եթէ Աստուած այնքան սէր զդացած էր առ այն որ այսպիսի կրօն մը տուեր էր նմա, նորա հոգին ազնուացած եւ թագադրեալ էր այս եղելութեամբ: Այդու մարդոց բնութիւնն դրոշմեալ էր իւր արքայական:

Դարձեալ, իհարկէ այս կրօնի մասնաւոր հանգամանքներն լռին ազդեցութեամբ մը մի եւ նոյն եզրական տպաւորութիւնն յառաջ կը բերէին մարդոց բնութեան արժանեաց վրայ: Ուրիշ մանրամասնութեանց չմտնելով, ամենէն յայտնի երեւցածներն յառաջ բերեմք:

Հասկցուած իրողութիւն մ'էր թէ Քրիստոնէական կրօնն բողոք կընէր մարդոյս, իւրաքանչիւր մարդոյ, փոխելու զիւր ընթացք եւ դիտաւորութիւն կենաց մէջ, այն անտեսանելի շարժումի ձեւերու ազդեցութեան ներքեւ որք զուտ բարոյական զգայնութեան կոչում կընեն եւ այնպիսի նուրբ հոգեկան զօրութեան մը ներքեւ որ կը բոլի ուղղակի Աստուծոյ իրմէ: Եւ ըստ Քրիստոնէական կրօնի մարդ իւր կենաց ընթացքը պիտի փոխէր իւր անձնական կամքի վեհապետութիւնն ի դարձ զենելով: Հռովմայեցի զօրավար մը կ'արհամարհէր այսպիսի կամք մը իւր զօրաց մէջ: Ազնուական իւր գերեաց կամքն դոյութեան վրայ իսկ չէր խորհեր: Նոքա իւրեանց տիրոջ առջեւ արջառի պէս, մեռեալի պէս էին: Տէրոջը կամքն էր նոցա կենաց օրէնքը: Կայսեր կամքն էր պետութեան օրէնքը, որոյ առջեւ դժկամակ կամքերն պարտ էին զիջանել, որպէս այն ցօղուններն զորս փո-

Թորիկն կը ծռէ կամ կը բեկանէ։ Մինչեւ իսկ Պղատոնի զազափարական փիլիսոփայութեան մէջ, պետութիւնն համարուած է այն կազմութեան որոյ համար եւ որով գոյութիւն ունի անհատն ում հպատակ է իւր անձնական կամք։ մինչեւ իսկ ամուսնութեան, կամ երկրպագութեան եւ կամ ազաքներ կըթելու նման դործոց մէջ։ Ոչ ոք պարտ էր համարձակիլ հրատարակել երդ. մը, թէպէտ Որփէսի սակեղէն եղանակաց նման քաղցր լինէր այն, եթէ օրինաց պահապանաց հաւանութեանն չարժանանար։

Բայց երբ Քրիստոնէութեան գերադոյն հեղինակը հռչակեց զիւր լուսափայլ կրօն յաշխարհիս, ինքն ուղեց որ մէն մի մարդկային էակ յօժարուամբ ընդունի զայն։ Եւ իրեն համար դերին եւ իշխանն հաւատար էին այս մասին։ Նա մէն մի մարդոյ առջեւ դրաւ բարին եւ չարն, որպէսզի ընտրէ ինքն։ Անհոն եւ բազմազան չարժաւիթներով խրատեց եւ հրաւիրեց զմարդն որ լքանէ զիւր կռապաշտութիւն եւ ընդունի նոր հաւատն, եւ կամ երէ Մովսիսի անձուկ դրութեանն Քրիստոսի կատարեալ ազատութեանն, որպէսզի թէ՛ հրէոյն եւ թէ՛ հեթանոսն իւր կեանքը նոր ընթացից մէջ դնէ, եւ ընդունի իրեն համար ամենէն գերագոյն նպատակներն։ Բայց ընդ միշտ դիմեց մարդոյ հաւանութեանն, եւ մինչեւ իսկ երկնային զօրութեամբ անոնց վրայ չբռնացաւ, հաւատքը պէտք է տղատ լինի։ Նուիրումն հոգւոյն ամենէն գլխաւոր կամեցողութիւնն է։ Մարդու մը ճակատագիրն իւր ընտրութենէն կախ-

եալ է։ Քրիստոնէութիւնը միշտ ճանչած է թէ մարդոյս կամքին բուն վեհապետութիւնը իր մէջն է, եւ մեքենական ճնշումներով չկառավարուիր։ Քրիստոնէութեան հեղինակն իւր Անձ մը խօսեցաւ իւր անձի մը, մինչեւ իսկ ամենախոնարհ ունկնդիրն եւ հաւատացեալն ասիկոյ զատ ուրիշ աղացոյցութեան պէտք չէր կրնար ունենալ ճանաչելու համար այն հոգւոյն բնածին արժանիքն։ Այս կրօն կը ճանաչէր թէ մարդկութիւնն իրմէ վեր կեդրոն մը ունէր, բայց նոյն ատեն իրեն կոչում կընէր որ ազատօրէն եւ սերտիւ առնչու թիւն ունենայ յաւիտենական եւ վեհադոյն Հոգւոյն հետ։ Իւրաքանչիւր ստեղծեալ հոգի օտարոտի վեհափառութիւն մը կը զգենուր, երբ նոյն ինքն Աստուած, այսպիսի համազօլ եւ յորդորական եղանակաւ կոչում կընէր նմա իւր ազատ ընտրութիւնն իդործ դնել։

(Շարունակելի)

ՄԵԾՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ

(Շարունակութիւն Տես թիւ 125)

Աղեքսանդրի բանակն կը բաղկանար իբր յիսուն հազար մարդոցմէ, կեդրոն ունենալով փողոնգը։ Այս բանակ կը շարժէր դէպ յառաջ Տիգրիսի արեւելեան եզրէն։ Ըրտեսք միեւնոյն ատեն դըլխաւոր բանակին առջեւն ընթանալով ամեն կողմ, թշնամւոյն վրայ լուր բերելու համար։ Այսու եղանակաւ է որ երկու մեծ բանակը իրարու վրայ տեղեկութիւն կտանան։ Վերջապէս, երեք աւուր յառաջընթացութենէ յետոյ, լըրտեսք դարձան թշնամւոյն վրայ լուր բերելով։ Աղեքսանդր իւր բանակին մէկ մասովն փութով յառաջ ընթացաւ թշնամին գիմաւորելու համար։ Սակայն ի-

մտցաւ յետոյ թէ Դարեհի գլխաւոր բանակին չէր այն, այլ հազար մարդէ բաղկացեալ խումբ մը որ ուրիշներէն առաջ անցեր էր: Երբ Աղեքսանդր մտեցաւ, նոքա նահանջեցին: Սակայն եւ այնպէս յաջողեցաւ գերեզմարեւ քանի մը հեծեւազօրներ, որք խմացուցին թէ Դարեհ հաւաքած էր զիւր անհուն ուժեր Արտեւայի դաշտավայրին վրայ, եւ անդ պատրաստ կապասէր ճակատամարտելու իւր յառաջընթաց թշնամույն հետ:

Աղեքսանդր կանգ առնուլ տուաւ իւր զօրաց: Բանակելու յարմար տեղ մը գտաւ եւ կարգադրութիւն ըրաւ իւր բանակին կահերն անդ գետեղելու: Կաղաւթաբեր ուսուս զօրաց, քննեց եւ նորոգեց նոցա գէնքեր, եւ կարգադրութիւն ըրաւ ճակատամարտի համար: Այս գործողութեանց համար քանի մը օրեր պէտք եղան: Յետ այդ ժամանակին, առտու մը կանուխ, արեգական ծագմանէն շատ առաջ, բանակը սկսաւ շարժիլ, եւ զօրաց սինականներն, անմիջական կռուոյ համար զինեալ եւ պատրաստ, յառաջ ընթացան:

Նոքա կը յուսային հասնել Դարեհի բանակը արշալոյսի տակ, բայց հեռաւորութիւնն իրենց կարծածէն շատ աւելի էր: Սակայն վերջապէս, Մակեդոնացիք չուելով հասան ըրոց շարքի մը դադարով, յորմէ վար նայեցան հետեւակ եւ հեծեալ զօրաց անհամար եւ անվերջ գծերու եւ վրանաց անթիւ շարքերու վրայ որք լցուցեր էին դաշտավայրը: Աստ բանակը կանգ առաւ, մինչ Աղեքսանդր հետազօտեց դաշտը. ուսումնասիրելով ընդ երկար, եւ մեծ ուշադրութեամբ, թշնամույն թիւը եւ գիրքը: Տակաւին չորս միւն հեռի էին, բայց նոցա ձայնից եւ շարժմանց միմուռներն կը հասնէին Մակեդոնացւոց ականջին աշնանային խաղաւէտ օդին մէջէն:

Աղեքսանդր մէկտեղ ժողովեց գլխաւոր պաշտօնականներն, եւ անոնց հետ ի խորհուրդ նստաւ սա խնդրոյն վրայ թէ, արդեօք այն գիշերն իսկ ի վայր լինելով յարձակի՞ր դաշտավայրին վրայ եղող Պարսից վրայ, թէ սպասէ մինչեւ հետագայ

օրն: Պարսկերէն գիշերայն յարձակելու կազմն էր, որպէսզի անակնկալ ժամու մը անոնց վրայ յարձակելով թշնամին անպատրաստ լինի: Բայց Աղեքսանդր ոչ ըսաւ: Ինքն աներկրայ էր յաղթութեան մասին: Իւր բոլոր թշնամիներն իւր առջեւ բերեր էր. նոքա ամբողջովին իւր ձեռքն էին: Ուստի չէր կամեր առաւելութիւն մը ձեռք բերել, այլ կողմէր յարձակիլ անոնց վրայ ուղղապէս եւ ցերեկ տակ: Աղեքսանդր ունէր յիսուս հազար զօրք. ըստ այլ եւ այլ կարծեաց Պարսից թիւն էր հինգ հարիւր հազարի եւ մէկ միլեօնին մէջ տեղերն: Վսեմ բան մը կայ Մակեդոնացւոց այս գաղափարին մէջ, որով իրենց վաղանգն եւ զօրաց երկու թեւերն ըրոց զաւ ի վայրին վրայ դադար առին, յետո՞ւ գերով յարձակումը թուով իրենցմէ տասն անգամ աւելի եղող թշնամույն վրայ, որպէսզի արդար եւ հաւասար մարտի մը առիթն ընծայեն իւրեանց թշնամեաց ահագին բաղմութեանն:

Աղեքսանդր շնորհաւորական ուղերձներ ըրաւ իւր զօրաց այս առթիւ, երբ նոքա վերջապէս այսպէս իրենց առջեւ ունէին դայն, Պարսից կայսերութեան ամբողջ համախմբեալ զօրութիւնն, ուր հասնելու համար այնքան երկար տակաւ եւ աշխատել էին: Այժմ պիտի կռուէին, ոչ թէ մասնաւոր նահանգներու եւ թագաւորութեանց համար, որպէս մինչ ցայն վայր, այլ ընդհանուր կայսերութեան համար. եւ այն յաղթութիւն զոր ընդհուպ պիտի ստանային պիտի կացուցանէր գանոնք մարդկային փառաց դադարթնակէտին վրայ: Այս նիւթոյ վրայ իւր բոլոր ըսածներուն մէջ յաղթութիւնը բոլորովին ստոյգ ինչ ցոյց կուտար:

Աղեքսանդր իւր կարգադրութիւններն աւարտեց, եւ յետոյ առանձնացաւ հանգստանալու: Նիրհելու գնաց գոնէ ըստ երեւութին: Առաջօտուն կանուխ Պարսկերէն ելաւ, կոչեց զինուորներն իրենց տեղերն, եւ ամեն բան տնօրինեց չուելու համար: Յետոյ գնաց Աղեքսան-

դրի վրանը : Աղեքսանդր տակաւին կը նիրհէր : Արթնցուց զինքն եւ ըսաւ նմա թէ ամեն ինչ պատրաստ էր : Պարմենիոն զարմացում յայտնեց նորա այսպէս խաղաղութեամբ նիրհելուն վրայ այնպիսի ատեն մը երբ այնքան մեծ բաղդ մը վըճռուելու վրայ է : « Այնքան խաղաղ կը թուիս » ըսաւ նա « որպէս թէ ճակատամարտը աւարտած եւ յաղթութիւնը չափած ես » : « Այո չափած եմ » ըսաւ Աղեքսանդր : « Ես բոլոր գործը կատարուած կը նկատեմ, երբ մօտեցած եմք Դարեհի եւ իւր զօրաց, եւ զինքն պատրաստ կը գտնեմք մեզ հետ ճակատամարտելու » : Աղեքսանդր շուտով իւր զօրաց գլուխն անցաւ : Անշուշտ այդ օր իւր կենաց ամենէն կարեւորներէն մին էր, եւ ժամանակին պատմաբաններէն մին պահած է իւր այն զգեստին նկարագրութիւնը որով մասն ճակատամարտին մէջ : Կարճ զգեստ մը հագեր էր որ սեղմած էր զիւր իրան, եւ որոյ վրայ կար լանջապանակ մը, մէջը լցուած : Զգեստին դօտին քանդակեալ էր այլեւայլ գեղեցիկ պատկերներով : Այս դօտին իրեն ընծայեալ էր պարտեալ երկրաց միոյն ժողովրդէն եւ որ մասնաւորաբար հիացման առարկայ եղաւ : Իւր գլխու վրայ ունէր սաղաւարտ մը, յղկեալ պողպատէ, եւ սլըճնաղարդեալ թանկագին քարերով, իւր սաղաւարտին գագաթը կար սպիտակ փետուր մը, իւր սուր որ ընծայեալ էր նմա կիւրոսի թագաւորէն, չատ թեթեւ եւ նուրբ էր, եւ յոյժ կատարեալ տեսակէն : Կը կրէր նաեւ վահան մը եւ նիզակ մը, որ ոչ թէ ցոյցի համար, այլ գործածութեան համար շինուած էր հնարաւոր եղած լաւագոյն կերպիւն : Այսպէս իւր զգեստը կը համապատասխանէր իւր գործողութեան հանգամանաց հետ : Պարզ եւ պարզապէս էր, եւ ինչ արժանիք որ ունէր կը կայանար այն իրական առաւելութեանց մէջ որք գործածողին մեծագոյն զօրութիւնն կ'ընծայէին ճակատամարտի դաշտին վրայ :

Պարսիկը սովոր էին իրենց պատերազմաց մէջ փիղեր գործածել : Ունէին նաեւ

կառքեր, գերանդիներով նոցա անուոց առանցքներուն վրայ դրուած, զորս սովոր էին վարել իրենց թշնամեաց մէջ եւ հնձել զայնս : Աղեքսանդր այս հնարքներուն եւ ոչ միոյն դիմեց : Կար փաղանգը — զարհուրելի փաղանգը — որ կը յառաջանար անդիմադրելի կերպիւն, կամ ամբողջութեամբ եւ կամ խումբ առ խումբ : Կային նաեւ հետեւակներու սլանակներն եւ հեծելազօրաց սրաթռիչ գունդերն : Աղեքսանդր միայն իւր զօրաց զօրութեան, քաջութեան, կորովին եւ հանգարտ ու հաստատուն, բայց անդիմադրելի եռանդեան վրայ դրած էր զիւր վստահութիւն, զանոնք սլարդ կերպիւն ի կարգի դնելով եւ ուղղակի իրենց գործին առաջնորդելով :

Շարունակելի

ՆԱԽԱՊԱՏՄԱՆ ԳԻՒՏԵՐ Ի ՍՊԱՆԻԱ

Նախապատմական գիտութեանց յառաջդիմումիւնն դարուս նշանաւոր իրողութիւններէն մին է : Անձանօմ դարուց պատմութիւնն բազմաթիւ նախապայքեր մուսցման մէջ թողած է : Մարդասէր եւ անխոնջ գիտուններու շնորհիւ միմին կէտերն սկսած են լուսաւորուիլ, եւ այսօր երկու երիտասարդ Պելճիգացի երկրաչափներ, պարոնայք Սիսէ, կը ծանօթացնեն մեզ նոր ցեղեր գտնելով հետքն մի այնպիսի քաղաքակրթութեան որ խիստ կը տարբերի ցարդ ուսումնասիրուածներէն : Սպանիական եզերաց վրայ, Կարբեղոնի եւ Ալմեյալի մէջտեղ կատարուած խոյզերն երեւան հանած են երեսուն քաղաքներ եւ այլ երկրաստան հազար առարկայներ որք այսօր հոյս եւ մեծարժէք հաւաքածոյ մը կը կազմեն :

Շնորհիւ այդ գիւտոց, կրնամք բայլ առ քայլ հետեւիլ այն յառաջդիմութեանց զորս այդ անձանօմ ցեղերն դեռ երէկ

ըրած են : Հնագոյն կայարաններու մէջ մետաղն գոյութիւն չունի, քարէ տապարներ, խեցիէ գործիներ, եւ բոլորովին նախնական ձեւով շինուած անօթներ կը գտնուին : Յետոյ պղինձն կ'երեւի, բայց չեմք զիտեր Թէ՛ որ ժամանակին մէջ : Բնիկներն արդեօք կրցնած են օգտիլ իրենց լեռանց մէջ գտնուող կարևոր հանքերէն : Գիտեմք միայն Թէ՛ տապարն դանակն, նետն, գոյութիւն ունէին և կաղապարն պղնձէ բրիչն, հալոցի պաշտօնը կատարող հողէ անօթը ծանօթ էին նախապատմական մարդոց : Բնակարանք առաւել խնամով շինուած են, բրուտի արուեստն կատարելագործուած է, գէնքերն և գործիներն առաւել շքեղ ձեւեր ստացած են : Վեց կայարաններ վերջապէս կը համապատասխանեն անագապղնձեայ դարուն, անագն այլ երկիրներէ բերուած կը թուի լինել, որովհետեւ իւր հետքն չը նշմարուիր խուզարկութեանց մէջ :

Գերեզմանք մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են : Ամեն ժամանակաց մէջ եւ ամեն կլիմայից ներքեւ, գերեզմանն մեծ կարեւորութիւն մը ունեցած է եւ կրօնային զգացում մը մասնակցած է միշտ մահուան : «Զմարդիկ գերեզմանէ զրկելն, կ'ըսէ Եւրիպիդէս, չատուածներն անարգել է» : Բայց եթէ զաղափարն ապրած է դարուց ընթացքին հետ, սովորութիւններն և բարք զգալի փոփոխութիւններ կրած են : Օրինակի համար, Ալմէուիաի նահանգին մէջ, մարդոյն բնակարանը կը լինէր մահուան վերջին ապաւէնն : Աւելի վերջ ճշմարիտ գերեզմաններ հաստատուած են որոց միոյն մէջ մինչեւ տասն եւ երկու հազար դամբաններ գտնուած են : Թաղումն մերթ կաւէ կուժերու մէջ, մերթ քարէ անօթներու մէջ, ամենէն գործածական եղանակը կը թուի լինել. եւ միշտ մեռելոյն քով կը դնէին այն գէնքերն, գործի-

ներն, զարդերն և անօթներն որք անհրաժեշտ կը նկատուէին նոր կեանքին համար : Արանց գերեզմաններուն մէջ կը գտնուին միշտ պղնձեայ տապար մը, կանանց շիրիմներուն մէջ դաշոյն մը և դանակ մը, ատտինն գործիներ : Գոհարեղէնք երկու սեռից քով կը տեսնուին, անշուշտ առաւել ճոխ եւ առատ կանանց քով : Անօթներու մէջ թաղումն նոր իրողութիւն մը չէ : Ժամանակաց արշալուսոյն, Բաղդէացիք կը դնէին իրենց մեռեալներն կաւէ անօթներու մէջ : Նաբուգոդոնասորայ պալատին աւերակներէն հանուեցան 0,66 մեթր բարձրութեամբ եւ 0,52 լայնութեամբ սափորներու մէջ դրուած մարմիններ : Սոյն եղանակն գործադրուած էր նաեւ ի Հնդկաստան, և կամ ըստ աւանդութեան, ի պատիւ չատուածոց խողխողեալ դեռատի կուսանաց մարմիններն կը դրուէին Թրուկիոյ մէջ, յոտս այն բլրակին ուր կանգնեցաւ Տրուիադա քաղաքն : Ճաբոնացիք ևս ի գործ կը դնէին սոյն սովորութիւնն : Եթէ Ատլանտիանէն անցնիմք, նոյն սովորութիւնը Բէռուի մէջ ևս պիտի տեսնեմք և արդի խոյզերն, երեսն հանած են յախուռն Միսիսիբիի, մանկան մը մարմինն թաղեալ կուժի մը մէջ : Հետաքրքրական է գտնել միշտ ևս ամեն ուրեք միեւնոյն սովորութիւններն անվճար վիճակի մէջ մնացած : Ֆիլէնթօ-Ալամօի կայարանին մէջ գերեզմանք շինուած են կաւէ : Այդ նկուղեաց միոյն ընդարձակութեան վրայ գաղափար մ'ունենալու համար հարկ է զիտնալ Թէ՛ 0,82 մեթր երկայնութիւն, 0,55 լայնութիւն և 0,50 խորութիւն ունէր : Երկու մեռեալներ, կին մը և այր մը, կը հանգչէին այդ նեղ անցքին մէջ : Կնոջ զանկին ներքեւ կը գտնուէր արծաթեայ ժապաւէնի մը մնացորդն որ հաւանականաբար նմա իբր պսակ ծառայած էր : Միւս կմախքին ոսկերաց վրայ տարածուած էր անագա-

պղնձեայ սուր մը : Գերեզմանին մէջ դրուած անօթներն զեղեցիկ են, առանց բրուտի ճախարակին շինուած էին : Գրտնուած են նաեւ կնոջ մը գանկին վրայէն արծաթեայ պսակ մը, օղեր, 114 կրամ ծանրութեամբ սպարանջան մը որք իրենց բարձր հնութեամբ այսօր թանկագին առարկայից կարգն դասուած են :

Ո՞րք էին այն մարդիկ որք տասն եւ իններորդ դարուն մէջ կ'երեւին յետ մի երկար ժամանակեայ մոռացման : Ի՞նչ պիտի ցեղի կը պատկանէին : Ո՞ր երկիրներէն գաղթած էին իրենց նախահարք : Ահա հարցեր որոց պատասխանն առ այժմ չկրնար տալ մեզ ազգաց պատմութիւնն առ ի զոհացումն մեր հետաքրքրութեան :

Մ. Գ. ՄՈՋԵԱՆ

Լա Նաբիւռ

Ե Ր Ե Ք Մ Ե Ծ Բ Ժ Ի Շ Կ Ն Ե Ր

Տէմուլինա անուն հռչակաւոր Գաղիացի բժիշկն երբ մեռնելու մօտ էր, Բարիզի երեւելի բժիշկներն իւր բով կեցած կողբային իրենց արուեստին ի մօտոյ կրելու մեծ կորուստին համար :

Տէմուլինա զուարթ դէմքով անոնց նայելով ըսաւ, Թէև ինքը կը մեռնի, բայց իւր տեղ կը թողու երեք մեծ բժիշկներ որք իրմէն շատ աւելի ճարտար են : Այս խօսքին վրայ ներկայ եղող բժիշկներն անցկանօք կը հարցնէին Թէ, հոյք են այն երեքն, յուսարով իւրաքանչիւրն Թէ իւր անունը պիտի տար : Տէմուլինա իւր զրոյսը շարժելով ըսաւ, «Նորա են Զուր, Աշխատութիւն և Ուտեստ : Կանչեցէք զառաջինն ի ծառայութիւն անխաբան, զերկրորդն կանոնաւորապէս և զերրորդն չափաւորութեամբ : Հետեւեցէք այս խրատիս, յայնժամ պիտի կարենաք պատրաստել լաւագոյն դարմաններ : Կենդանութեան պտեկս առանց ա-

սոնց բան մը կարող չէի ընել, և մեռնելու վրայ եղած ատենս ասոնք ձեզի բարեկամ անուանելուս մէջ սխալած չը պիտի լինիմ, ո՞վ հաւատարիմ զործակիծք իմ :

ՕՐ ՏԵԱՌՆ ՄԵԾ

1. Երբ հասնի մեր Տիրոջ այն մեծ օր,
Եւ ազգաց բազմութեանն ի կող
Երբ հնչէ Աստուծոյ ձայն հզօր,
Զըւարթնոց պետին փող մեծագոյն.
Ի նորոգ կեանս անմահ դարձուցեալ
Կը գտնեմք մեք զիրեար :
2. Երբ խմբին երանելեաց կաճառ
Քանանու շքեղ ախանց վերայ,
Հանդերձներ զգեցեալ լուսալայլ
Պատել շուրջ զէմինսուէլ արքայ,
Պատմաւճան բեհեզեայ զգեցեալ
Կը գտնեմք հոն զիրեար :
3. Երբ սրբոց կ'եղանեն ընդ առաջ
Հրեղէն զօրաց խումբ երկնային,
Շքադիրք հանդիսին հարսանեայ
Աստուծոյ յաղթական գառնուկին.
Աստեղեայ թաղերով պսակեալ
Կը գտնեմք հոն զիրեար :
4. Երբ Օծեալն ի հանդէս փառապանծ
Կը մօնէ ընդ երկնից բլրեղ գուռ,
Եւ անդէն լուսերամ ուղեկցաց
Կը հնչեն գաշնակներ քաղցրալուր.
Երջանիկ այն խմբին ձայնակցեալ
Կը գտնեմք հոն զիրեար :
5. Երբ հասնի փառահեղն այն ամբօխ
Սիօնի երգերովն խանդավառ,
Աստուծոյ ի տաճար լուսողող,
Առ ոտս գահայից վեհալառ.
Յաղթական ակմբին գառակցեալ
Կը գտնեմք հոն զիրեար :

Ս. Մ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ

ՎԻՇՏ ՎԱՍՆ ՄԵՌԵԼՈՅՆ

ՈՒԱՏԻՆԿԹԸՆ ԸՐՎԻՆԿ

Վիշտ՝ վասն ննջեցելոյն, է միակ վիշտն զոր կը ճաշակեմք, կը կրեմք կամաւ. այլ օրինակ վիրաց կը ցանկամք բուժումն, և նեղութեանց կը փափագիմք մոռացումն, այս վիրաց բերանը սակայն՝ բաց թողուն պարտ կը համարիմք և սրտայօժար կը տածեմք կը սնուցանեմք ՚ի միայնութեան այն ցաւն ու տառապանք՝ զոր մահ մեզ կը թողու ՚ի բաժին:

Ո՞րն է այն մայր խանդակած՝ որ յօժար սրտով կամի մոռանալ իւր սիրասուն մանկիկն որ իւր զրկաց մէջ թառամեցաւ կոկոնի մը պէս, և որոյ յիշատակն ախուր և նորանոր ցաւեր չը բերէ ՚ի յայտ իւր լանջաց ներքեւ. հոն է այն պատանի, որ մոռանայ զիւր ծնողս և կամ զայնա յիշելով, իւր մատաղ սրտին փորրիկ խորշերը մեծ մեծ վիշտեր չը կուտակէ. հոյ է նա, որ ՚ի տագնապ մահու մոռանայ իւր սիրեցեալ՝ այլ բաժանեալ բարեկամը որոյ ՚ի յիշատակ՝ մարգրտակերպ շիւթեր ցայտեցին երբեմն իւր սրտէն ու աչերէն. հոյ է նա, որ փափագի մխիթարուիլ և մոռանալ զիւր սիրելին որոյ կենաց վերջին արարողութիւնքն և գերեզմանի զրան փակումն գալարեցին երբեմն իւր սիրան ու աղիս: Եւ ապաքէն ՍԷՐ՝ որ վերականգնութիւն կըտայ գերեզմանին և նորա բընակչաց՝ հոգւոյն ազնուագոյն ստորոգելեաց մին է. Եթէ սա ունի իւր վայերն, ունի նաեւ իւր բերկրանա, և եթէ մեր սիրելեաց համար յանձունս կրած վիշտն ու թախիժ կը մեղմանան յիշելով նոցա ջերմ սէրն ու սիրուն առնչութիւնն, հոյ պիտի փափաքի իւր սրտէն արմատաքի խել ալսպիսի վիշտ մը, Թէպէտ սա երբեմնակի բերկրութեանց պայծառ ժամուց վերայ վաղանցուկ ամպի քողեր կը ձգէ, կամ խորաթախիժ վիշտեր կը յա-

ւելու ծերացած վշտաց վրայ, հոյ սակայն, հոյ պիտի զոհէ կամ թողու զայն հաճոյական երգերու և զուարճայից խրախանաց ՚ի փոխան. — ոչ որ, զի գերեզմանէն կը հնչէ ձայն մը քաղցր քան զերգն և զգաշնակ. անդ է ննջեցելոց անզուգակշիռ յիշատակի վայրն, ուր յաճախակի կերթամք կենաց խրախանաքէն և հոգեպարար հրմայքէն անզամ բաժնուելով՝ հոգերեզման, գերեզման... նա կը թաղէ ամէն թերութիւն, կը ծածկէ ամէն յանձանք և կը շիջուցանէ ամէն հեռ, ատելութիւն, խէթ և նախանձ. նորա հանգարտ ծոցէն ու ծայքէն ՚ի դուրս կը ժայթքէն անուշ ցաւեր և քաղցր յիշատակութիւններ. հոյ կրնայ հանդարտութեամբ հայել ի խորս գերեզմանին մինչեւ անզամ թշնամոյ մը, և չ՝զգալ անդ զղջումն, վշտակիր բաբախումն և խայթ սրտի, ՚ի յուշ ամէ յորժամ, Թէ ինք պատերազմած է միշտ այն հողեղէն անօթին հետ, որ այժմ փշրուած և փտութեան տեղի տուած է: Բայց մեր սիրելեաց գերեզմանք, քանի սիրելի վայրեր են խորհրդածութեան. անդ կը յիշեմք, կը յեղեղեմք ազնուութեան եւ առաքինութեան ամբողջ պատմութիւնն. մեզ շռայլուած հանապազօրեայ սերտ բարեկամական հազար ու մէկ սիրային ցոյցերն, անդ կը հանգչին մեր սրտեր փափկութեանց վերայ. վեհ փափկութիւն բաժանման տեսարանին, ահարկն փափկութիւն: Քանի, քանի սիրելի են այն մահատուեր վայրերն իւրեանց ազգած դառնակակիժ վիշտերով, լռիկ ընկերակցութեամբն և անշուշտ զործունէութեամբն հանդերձ. վերջին վկայք նուիրական սիրոյ, վերջին սեղմումն նիհար, անզօր և դողողուն ձեռաց. վերջին մեղմամբ հայեցուածն առ մեզ մինչև իսկ գոյութեան սէմէն. վերջին ճիգն ՚ի տագնապ մահու, վերջին բառերն, անխմանալի բառերն արտասանելու և նոքօք ապա-

հովերու իւր սուրբ սիրոյն հաւատին.

Ո՛հ, զնա թաղուած սիրոյ գերեզմանին վերայ, խորհրդածէ, խղճիդ առջեւ մերկացիր այն բաժանեալ էակին հետ ունեցած կենցաղավարութեանդ հաշիւը. մի առ մի աչացդ առջին շարէ թերութիւններդ, յանձանքներդ, որոցմով երբեմն վիրաւորեցիր, արիւնեցիր այն ազնիւ սիրտը որ այլ ևս չի բարասեր. բնց սրտիդ և աչացդ հոսանքն, արտասուէ այն էակին վրայ... բայց քանի ուշ. քանի ունայտ արտասուք. զի նա երբէք, երբէք **ԵՐԲԷՔ** չը վերադառնար որ իւր սիրտն մեղմացնէ և քեզ ներէ: Եթէ մանուկ մ'ես և ծնողացդ անամպ ճակտին վերայ խորշոմներ գծեցիր և նոցա հոգւոյն վիշտ պատճառեցիր, եթէ այլ մ'ես, և քո ազնուութեան ու ճշմարտութեան վերայ կասկածելու առիթ տուիր այն ազնիւ սրտին՝ որ իւր ողջոյն երջանկութիւն քեզմով ապահովել կը կարծէր, եթէ բարեկամ մ'ես և անիրաւեցիր խորհրդով, բանիւ, գործով այն հոգւոյն՝ որ ազնուամտաբար 'ի քեզ էր վստահած. եթէ սիրահար մ'ես ու երբէք պատճառեցիր կարեւոր վիշտ մը այն հաւատարիմ սրտին՝ որ այժմ սառած և հանդարտ կը պսակի ոտիցդ ներքն, վստահ լեր յայնժամ, որ մէն մի խոժոռ հայեցուած, ամէն անխել խօսք և անպատեհ գործք պիտի զան խըռիին յիշողութեանդ առջին, խոցելով 'ի խոր սիրտդ ու հոգիդ, վստահ լեր յայնժամ որ պիտի խոնարհիս 'ի փոշի վշտանալով և զղջալով. պիտ' աշխարես գերեզմանին վրայ, արտասանելով անուր ահեր ու վահեր. պիտի հեղուս անդ ապարդիւն արտասուս աղու և կծու. բայց ուր լսող ուր խօսող... զարդարէ ուրեմն յայնժամ աղօթարանդ ծաղիկներով: Բընութեան գեղեցիկ նուէրներն սրբութի' յիցիր գշուրջ գերեզմանաւ. և զղջման այս ազնիւ, բայց անօգուտ նուէրներով մը-

խիթարէ ոգիդ, եթէ կրնաս. բայց ննջեցելոյն վերայ այս քո կրած ապաշխարական դառն վիշտն ու ցաւ, թող քեզ 'ի յուշ ամէն քենացդ մնացեալ շրջանին մէջ լինել առաւել ևս հաւատարիմ, սիրելի և ազնիւ:

Յ. Ծ. ԴԱՅԱԵԱՆ

Մարգուան. Անաթոլիա Գօլէն.

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՅ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Կ. Պոլսոյ

Իբրեւ ոմն որ խորին համակրութիւն կը տածէ նկատմամբ Եր. Քրիս. Ընկերակցութեանց կազմակերպութեան 'ի Թուրքիա, մեծ հետաքրքրութեամբ ընթերցայ Բիւրակնի 123րդ Թուոյն մէջ Հիմնական Կանոնագրին պատճէնը զոր հաճած էր հրատարակութեան ապա Կ. Պոլսոյ Ընկերակցութիւնը: Նկատելով որ սոյն կանոնագիր առաջնորդ պիտի ըլլայ ոչ միայն Պոլսոյ երիտասարդութեան, այլ նաեւ զաւառացի երիտասարդաց որք թերեւս փափաքին հետեւիլ իրենց Պոլսեան եղբարց օրինակին, ներկայիս կուգամ յայտնել զխոռոչութիւններս վերաբերմամբ սոյն հիմնական կանոնագրին:

Կանոնագիրը, իբրեւ ամբողջութիւն, ընտիր սահմանադրութիւն մ'է, արդիւնք հասուն մտածութեան եւ արժանի խորին ուշադրութեան: Նպատակս չէ սակայն ներքող մը յերիւրել, այլ յաւէտ ցոյց տալ ինչ որ կանոնագրին թերութիւնը կը նկատեմ:

Բ. յօդուածը, որ նուիրուած է ընկերակցութեան նպատակը սահմանելու, կը մատնէ նկատելի թերութիւն մը: Ահա յօդուածը, — «Ընկերակցութեան նպատակն է բարոյական և բրիտանական զարգացումն երիտասարդաց:» Թուրքիա եղած ատենս ջանացած եմ ուսանիլ այս

նիւթը եւ արդիւնքը մասամբ հաղորդած եմ Բիւրակնի ընծերցողաց: Յորմէհետէ եկած եմ յԱմերիկա անձամբ այցելած եմ զրեթէ յիսուն Ընկերակցութիւններ տարբեր քաղաքաց մէջ, եւ տեսնուած եմ առաւել քան հարիւր անձանց հետ որք պաշտօն կը վարեն այն ընկերակցութեանց մէջ: Իբրեւ արդիւնք անձնական ուսումնասիրութեանս կը համարձակիմ ըսել թէ ոչ մի ընկերակցութիւն այս երկրին մէջ՝ այնպէս տահմանած է իւր նըպատակը որպէս Պոլսոյ Ընկերակցութիւնը: Ամերիկայի ընկերակցութեանց կ'ականարկեմ ոչ վասն զի ի նպատակ եմ կոպկային հետեւողութեան, այլ վասնզի անձնապէս համոզուած եմ թէ ընդարձակ եւ իմաստուն փորձառութեան արդիւնք է այն: Եւրոպա իսկ սկսած է յղել իւր ընկերակցութեանց քարտուղարներն ամերիկեան մեծոք ուսանելու նպատակաւ: Հետեւեալն է նպատակը զոր կը ջանան իրագործել Ամերիկայի եր. Քրիս. Ընկերակցութիւնը: — «Երիտասարդաց ֆիզիկական, իմացական, բարոյական» ումանք կը յաւելուն, «եւ հոգեկան զարգացումը»: Հոս կը խորհուի թէ ֆիզիկական զարգացումը այնքան կարեւոր է որքան իմացականը, ոչ միայն այսչափ, այլ կ'ապացուցուի թէ ֆիզիքական զարգացում էական է առողջ իմացական զարգացման: Չես գտներ զրեթէ ընկերակցութեանց յատուկ շէնք մը որ օժտեալ չըլլայ մարմնամարզական սքանչելի գործիներով: Միակ պատճառը, որոյ համար ֆիզիկական զարգացումը ներելի է մեզ առ այժմ զանց առնել, նիւթական է:

Չեմ հասկնար սակայն թէ ինչ բանաւոր պատճառաւ արտաքսուած է նաեւ իմացական բառը ընկերակցութեան նըպատակէն: Պիտի փորձուէի խորհիլ թէ Պոլսոյ երիտասարդութիւնը իմացապէս սքանչելի յառաջդիմութիւն ըրած է, եթէ

տարի մ'առաջ միայն մեկնած չըլլայի Թուրքիոյ մայրաքաղաքէն, եւ սատուածաբանք կ'ըսեն թէ հրաշքի դարը անցած է: Հարկ չեմ համարիր իմացական եւ բարոյական զգացմանց իմաստասիրական եւ փոխադարձ յարաբերութեանց վրայ երկարաբանել. բայց իբրեւ ապացուցեալ իրողութիւն համարձակ կը յայտարարեմ թէ չիք ճշմարիտ եւ հաստատուն բարոյական զարգացում առանց իմացական զուգընթաց զարգացման: Ուստի մեծ սխալ մը գործած է Պոլսոյ ընկերակցութիւնը արտաքսելով իմացական զարգացումը իւր նպատակէն:

Գալով «քրիստոնէական» զարգացման: Գործնական քրիստոնէութիւն՝ կը նշանակէ բարձրագոյն բարոյական. բարձրագոյն բարոյական՝ կը նշանակէ հոգեկան կեանք, ինչ որ կրօնքին գերագոյն նպատակն է: Ամերիկայի ընկերակցութիւնը որք բուն իրին քան անուան կը յարին, եւ որք կը ջանան ընդարձակ հիման մը վրայ գործել, դիտմամբ արտաքսած են իրենց նպատակին յայտարար յօդուածէն «քրիստոնէական» բառը: Պատճառը շատ պարզ է: Քրիստոնեայ բառը եկեղեցականապէս այնքան նշանակութիւն ունի որքան յարանուանութիւն կամ աղանդ կայ որոց թիւը, աւելորդ է ըսել, հարիւրէն պակաս չէ. որոց սակայն ամենքն ալ հաւատարապէս վրստան են թէ քրիստոնեայ են. եւ մեզ կը մնայ յարգել իւրաքանչիւրին համոզումներն իբրեւ ընկերական եւ կրօնական պարտաւորութիւն: Արդ, որովհետեւ եր. Քր. ընկերակցութիւնը այս կամ այն յարանուանութեան մասնաւոր տեսութիւնները կամ շահերը պաշտպանելէ յետին աստիճան կը խորշին, եւ կը ջանան ազատ եւ ոչ-եկեղեցական հաստատութիւն մ'ըլլալ՝ դիւրամատչելի ամեն կարգի երիտասարդաց, ուստի չեն կրկնած «քրիստոնէական» բառը իրենց նպատակին

մէջ՝ զի ով պիտի որոշէ նպատակի մը քրիստոնէական և ոչ-քրիստոնէական ըլլալը : Խոնարհաբար պիտի թելադրէի Թուրքիոյ ընկերակցութեանց իբրեւ նպատակ — Երիտասարդաց խնայական, բարոյական եւ հոգեկան զարգացումը : Միշտ յիշելով սա իրողութիւնը թէ ընկերակցութիւնը եկեղեցի չեն, քանզի եթէ ընկերակցութիւնը հշդիւ եկեղեցեաց պաշտօնը պիտի կատարեն, յայնժամ ծաղրելի պիտի ըլլար եկեղեցւոյ մէջ եկեղեցի կազմելու ձեռնարկը :

Ենթադրեմք թէ սոյն յօդուածը կարգալով Պօլսոյ ընկերակցութիւնը կազմող երիտասարդաց ունեք մտաբերեն բարեփոխում մ'առաջարկել, եւ ահա կանոնագրին երկրորդ խոշոր թերութիւնը յերեւան պիտի գայ : Զի ըստ Զ. յօդուածին «Ընկերակցութիւնն իւր ներկայ կանոնագիրը կ'եզմակաւորէ ըստ հրահանգաց ազգապետարանի» Տարօրինակ բան : Լսած էինք որ ընկերութիւնը, կրթարանը եւ այլ հաստատութիւնը կը կարգեն խնամակալութիւններ, չէինք լսած սակայն խնամակալութիւն մը սոյն պաշտօնով որով Կ. Պօլսոյ ընկերակցութիւնը կը պատուէ զիւր խնամակալութիւն — ազգապետարան : Խնամակալութեան մը հեղինակութիւնը իւր հոգածութեան յանձնուած հաստատութեան նիւթական ստացուածոցը վրայ հսկելէ անդին չ'անցնիր : Կանոնագիր մը կը բարեփոխուի կամ «կ'եզմակաւորի» ոչ թէ «ըստ հրահանգաց» խնամակալութեան, այլ նոյն կանոնագիրը ստեղծող ընկերութեան անդամաց երկու երրորդին խռովը : Այս է կանոնագիր մը բարեփոխելու լուսագոյն եւ միանգամայն ապահովագոյն կերպը :

Զարմանալի է որ Ազգապետարանն ալ ընդուներ և վաւերացուցեր է իրեն յանձնուած այս տարօրինակ պաշտօնը : Մասնաւոր նախապաշարում չունիմ որ

եւ է նորաձեւութեան դէմ որ իրական զարգացում մը կ'արտայայտէ, կը բողոքեմ սակայն յայտնի անմեղութեան մը դէմ որով ընկերակցութեան հեղինակութիւնը առաւել կամ նուազ կը տկարանայ իւր իսկ կանոնագիրը բարեփոխելու մասին : Դարձեալ պիտի թելադրէի բարեփոխել Զ. յօդուածը հետեւեալ կերպիւ. — Ընկերակցութիւնն իւր ներկայ կանոնագիրը կը բարեփոխէ իւր զործօն անդամաց երկու երրորդին հաւանութեամբ :

Եթէ հաւատք չունենայի Թուրքիոյ Երիտասարդաց Գրիստոնէական Ընկերակցութեանց ապագային վրայ, եւ եթէ համոզուած չըլլայի թէ սխալ քայլ մը, որչափ և անհշան, կրնայ մեծագոյն հետեւանաց առաջնորդել, չպիտի զրկէի այս տողերը երկրէ մը ուր «ժամանակը դրամ է» ասացուածը զործնական նշանակութիւն ունի :

Կ. Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ստեփկա

Շ Ի Թ Ք

Խոզը հրքան պարարտ ըլլայ՝ անքան տղմով շաղախելու կ'բաղձայ. եղը՝ հրքան պարարտ ըլլայ՝ անքան խաղաղով ապաննուելու կ'երթայ. ու մոյի մարդը հրքան առողջ ըլլայ՝ անքան զիւրապատրաստ է չարին :

— Կիները կ'բաղձան զարդարուած ու զեղեցկացած դուրս ելնելու. բայց կը վայելէ որ անոնք զարդարուին ան բաներովը՝ որ Աստուծոյ առջեւ մեծ արժէք ունին :

— Դիւրագոյն է մէկ երկու զիշեր հսկելը՝ քան ամբողջ տարի մը արթուն մնալը. այսպէս ալ զիւրագոյն է մէկու մը բարի ըլլալ սկսիլը՝ քան թէ ինչպէս որ պէտք է մինչ 'ի վախճան այնպէս մնալը :

— Ամէն նաւապետ ալեկոծութեան ատեն իւր կամքովը ծովը կ'ընկենու՝ ինչ

որ ամենէն քիչ արժողութիւն ունի նաւուն մէջ. բայց ով ամենէն աղէկ բանը յառաջ կ'ներսէ, բայց եթէ այն՝ որ Աստուծոյն չ'վախնար :

— Մէկ ծակը բաւական է ընկղմելու մէկ նաւը, և մէկ մեղքը բաւական է կորսնցնելու մէկ մեղաւորը :

— Այն՝ որ իւր բարեկամը կ'մոռանայ, ապերախտ է անոր. բայց այն որ իւր Փրկիչը կ'մոռանայ, անողորմ է իւր անձին :

— Այն՝ որ մեղաց մէջ կ'ապրի՝ և անկէ ետեւ երջանկութեան կ'սպասէ, կ'նմանի անոր որ որոմ կ'ցանէ և իւր ամբարը ցորենով կամ գարիով լեցնել կ'խորհի :

— Այն՝ որ աղէկ ապրի կ'ուզէ, իւր վերջին օրը թող յիշէ, ու անիկա միշտ իրեն ընկեր ընէ :

— Փոխութամուծութիւնը կ'ցուցնէ թէ աշխարհս մեղքի մէջ է :

— Թէ որ աշխարհս՝ որն որ Աստուած բանի տեղ չ'տեսներ պատուական բան մը կ'համարուի մարդոցմէ, հապախնչ պիտի սեպուի երկինքը՝ որն որ Աստուած պատուական բան կ'տեսնէ :

— Թէ որ անշափ դժկամակ են մարդիկ ձգելու այն կեանքը՝ որ բազմապատիկ նեղութիւններով պաշարուած է, որչափ դժկամակ ըլլալու են ձգելու վերին կեանքը :

— Ամեն մարդ ալլոց փղէկութիւն կը քարոզէ. բայց ով կայ որ ըստ արժանւոյն Աստուծոյ բարութիւնովն զգածեալ ըլլայ :

— Ամենէն քաջ սիրտը չ'կարէ քաջակիրթ ըլլալ առանց աղօթքի, ի՜նչ ալ կարէ յաղթել առանց Աստուծոյ ամենակարող զօրութեան :

— Բանին Աստուծոյ քարոզիչները, նման են զունաւոր ապակիներու, որ տարբեր տարբեր յոյս կ'ցոյցնեն :

— Քրիստոս Տէրն մեր յառաջագոյն մահուան խոնարհեցաւ և այնպէս յաղթութիւն ըրաւ :

ՅՈՎԱԿԻՄ Յ. ԳՕՆԹ ՊԷՅ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի Ն

Ինչպէս կ'ընտառուէր, անցեալ երեք շաբթի օր կրօնական Գործոց Պաշտօնեայն ծանոյց երեսփոխանական Ժողովոյ կողմէ կարգեալ Պատուիրակութեան թէ, Բ. Դուռն ընդունած ըլլալով նախկին Ազգապետ Վսեմ, Յակոբ էֆէնտի Մատթէոսեանի հրաժարականը, արտօնութիւն կուտայ նոր Ազգապետի մը ընտրութեան համար : Ուստի երեսփոխանական Ժողովն իւր վերջին նեսաղ սոյն կարեւոր գործոյն նախական կարգադրութեանցը նուիրելով, հետեւեալ որոշումներն ըրաւ :

Նախ, ընտրութեան ամենակարեւոր գործը ըստ օրինի կատարելու համար հարկ անհրաժեշտ համարեց Ժողովոյն ամբողջացումը, վասն որոյ որոշեց զեկուցանել այն գաւառներու որոց երեսփոխանք հրաժարեալ են՝ անյապազ երեսփոխան ընտրել իրենց համար : Երկրորդ, որոշեց Ազգապետի եւ Ազգապետարանի վերաբերեալ դրամական անհրաժեշտ պետքը նախապէս կարգադրել եւ անօրինել եւ ապա ձեռնարկել նոր Ազգապետի ընտրութեան գործոյն :

Այս որոշումներն գործադրելու համար յետոյ ժողովն ընտրեց հինգ անձէ բաղկացեալ մասնախումբ մը, եւ անոր յանձնեց զայս գործ :

Ազգի մը կամ Ժողովուրդի մը պաշտօնէութեան ոյժը եւ զօրութիւնը՝ զայն իւր վրայ կարգող Ժողովրդեան սիրտն է. երբ Ժողովրդեան սիրտը իւր պաշտօնէիցը հեռ է, պաշտօնեայք կրնան յաջող եւ օգտակար լինել : Ազգ մը եթէ կուզէ իրմէ կարգեալ պաշտօնէից եւ Ժողովոյ օգտակարութիւնը տեսնել եւ վայելել, ինքը պարտի անոնց ոյժ եւ քաջալերութիւն տալ :

Արդ, սիրելի է մեզ յուսալ որ թէ ի մայրաքաղաքիս թէ ի գաւառս գտնուող Բողոքական Ազգայինք երեսփոխանական Ժողովոյ ներկայ ծանր եւ դժուարին պարագայներն ի նկատի ունելով՝ պիտի կատարեն իւրեանց բաժին, սիրով եւ յօժարութեամբ :

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ Արտաքին գործոց նախարար, Քալնոքի կոմսն որ վերջերս Պիզմարք իշխանին հետ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Թրիտրիխարուհէի մէջ, կ'ըսուի թէ այդ տեսակցութեան մէջ Քալնոքի կոմսին գլխաւոր նպատակն էր սուլկարական գործոց մասին համաձայնութիւն մը գոյացնել Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ:

Աւստրիա թէեւ կը փափաքի Պէրլինի դաշնադրոյն անվթար սահմանման, բայց երբեք պիտի չընդունի բուն միջոցներու կիրառութիւնն յարգել տալու համար այն Դաշնագիր: Քալնոքի կոմս Թրիտրիխարուհէյէ վերադառնալէն յետոյ Վիեննայէն կը ծանուցուի թէ, նա՝ յաջողած է համոզել զՊիզմարք՝ իշխան ընդգիմանալ Ռուսիոյ ի մասին զինուորական գործողութեան ի Պուլկարիա:

Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ գոյացած այս համաձայնութիւն կարի նպատակն էր Պուլկարիոյ, քանի որ Գերմանիա փոփոխեց նորա դէմ իւր անհաշտ ընթացք մանաւանդ այն օրէն երբ Զարն չուգեց Վիլհէլմ կայսեր հետ տեսակցիլ ի Շդէդդին: Գերմանիոյ Քեոյնիշե Զայդուհի կառավարական թերթը այս մասին կըսէ թէ, «Երեք կայսերքն մէկ յարկի տակ ի տեսակցութիւն բերելու փորձն ի դերեւ ելաւ, եւ տարւոյս գարնան մէջ նոցա դաշնակցական յարաբերութիւն վերջ գտաւ առանց նորոգուելու: Գերմանիա վերստին ձեռք բերաւ իւր գործողութեան ազատութիւնն եւ Աւստրո-Գերմանական դաշնակցութիւնն առաւել եւս զօրաւոր արմատ կրնայ բռնել, քանի որ հարկ չ'կայ ի հաշիւ առնլու զՌուսիա:

Անգղիական լրագիրք խօսելով Քալնոքի կոմսին եւ Պիզմարք իշխանին միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութեանց վրայ, եղբակցուցին թէ՛ Պէրլինի Դահլիճը առաւելակշռութիւն մը կուտայ աւստրի-

ական դաշնակցութեան, ահա նոյնին ճշմարիտ լինելն կը հաստատէ Գերման կառավարութեան կարեւոր թերթը:

— Բարիդի կոմսը վերջերս յայտարարութիւն մ'ըրաւ յորում կը թուէ Հանրապետութեան պատճառած ներքին եւ արտաքին չարիքներն միանգամայն կը խոտանայ երկրին ազատական թագաւորութիւն մը սահմանադրական դրութեամբ՝ յանձն առնլով ժամանակիս յառաջդիմական սկզբունքներն եւ Գաղիոյ փառքն եղող ազատութիւն եւ հաւասարութիւնը կրօնքի եւ դատարարականութեան մէջ:

Կոմսը նաեւ ի մէջ այլոց կը յարէ թէ, Գաղիոյ արքայական կառավարութիւնն կարող պիտի լինի բանակցիլ Տէրութեանց հետ՝ արդի սպառազինութեանց միահաղայն գեղման համար, քանի որ սոքա կը կործանեն զԵւրոպա յօգուտ այլ մասանց երկրագունտի: Արմատականք Բարիդի կոմսին այս յայտարարութեանը վրայ յոյժ կը զայրանան, եւ կը պահանջեն կառավարութեանն որ Գաղիոյ հողէն արտաքսէ Պոնապարդեան եւ Պուրսոնեան այն իշխանազունքն եւս որոց բնակութեան թոյլատուութիւն կը լինէր տակաւին Միւս կողմէ Պոնապարդեանք ալ զայրացած են որ Բարիդի կոմսն այսպէս իր անձին կը սեպհականէ այն սկզբունքներ զորս իրենք առաջադրած են:

Բարիդի կոմսին այս յայտարարութիւնը բնական է որ յուզում պատճառած լինի ի Գաղիա եւ զօրավար Պուլանժէ ի Դէլուօն իւր զօրաբանակի սպաներուն բանախօսութիւն մը ըրած միջոցին ակնարկ մ'ընելով Բարիդի կոմսին յայտարարութեանը, ըսած է թէ՛ «Ո՛չ, հնոյն Եւրոպիոյ ժողովրդոց գէնընկեցութեան ժամը չ'է հնչած դեռ»: Երկրորդութիւն է հաւատալ այդմ: Մեր թշնամիներն որք չառ անգամ մեզմէ աւելի լաւ կը գնահատեն զմեզ, զխոն թէ այդ տրամադրութեան մէջ չեմք: Ուրեմն ամեն ժամանակէ աւելի աշխատիմք: աշխատիմք Թրանսայի համար:»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ըստ Հաղիզարի տեղեկութեան Կայս. հրամանաւ, ծովային սպաներէ բողոքացեալ յանձնախումբ մը ի մօտոյ վան պիտի ուղեւորի քննելու համար վանայ ծովուը մէկ քտնի մասերն, ինչպէս եւ ընդհանուր ծովուն խորութիւնը եւ նաւարկութեան համար որ անտրիճան յարմարութիւն ունենալը:

— Վերջերս Կրետէէն մայրաքաղաքս զրկուած են 12 պատանիք որոց եօթն Գրիստոնեայ եւ հինգն իսլամ: Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ սոցա վեցը Միլքիյէ եւ վեցն ալ Սուլթանիյէ վարժարանաց մէջ ձրիարար պիտի դաստիարակուին: Պետական խորհրդոյ Օրէնսդիր ճիւղի նախագահ Մահմուտ փաշա անցեալ Չորեքշաբթի օր յիշեալ պատանիներն որք նորին վսեմութեան Կրետէ գտնուած պահուն ըրած յանձնարարութեանց արդիւնք են, Կայս. պալատ տարաւ ուր ճաշեցին եւ ոտացան Վեհ. Սուլթանի դրամական նուէրներն ինչպէս նորին Վեհափառութեան կողմէ շնորհեալ մէկ մէկ ձեռք դպրոցական հագուստ եւս: Եւ իրենց շնորհուած այն նոր հագուստներով Ուրբաթ օր ներկայ գտնուեցան Սէլամլըգի հանդիսին որ Վեհ. Սուլթանի թիկնապահ Ֆէրիք Րիզա փաշայի առաջնորդութեամբ կայնած էին յարմար տեղ մը: Յաւարտ Սէլամլըգի նորին Վեհ. Կայս. պալատ վերադառնալու միջոցին կարգաւ բարեւի կեցան մզկիթին դրան քով: Կըսուի թէ Վեհ. Սուլթանն սոյն առթիւ եւս հինգական ոսկի նուէր տուած է յիշեալ պատանեաց:

— Ճարտնի կայսեր հօրեղբայր Քօմաձօ Իշխանն որ վերջերս Բարիզ կը գտնուէր ընտանեօք, այս Հինգշաբթի առաւօտ Վառնայի շոգենաւով նոյնպէս ընտանեօք եւ պարագայիւք մայրաքաղաքս հասան, որ ըստ կայսերական հրամանի շոգենաւն կէօք-Սուլի առջեւ կանգ առնելով իւր Բարձր ճամբորդներն շոգենակոյկներով յիշեալ զքօռավայրի պալատը տարուեցան որ իրենց բնակութեանը յատկացուած էր:

— Թղթատարական վարչութեան կողմէ ծանուցուած է թէ, Թղթատարական հաղորդակցութիւնք հաստատուած են Սէրէզի ու Նէվրէքօրի միջեւ, հետեւաբար պարզ եւ յանձնարարեալ նամակներ եւն, կ'ընդունուին Նէվրէքօրի համար:

— Այս միջոցիս Վիէննա գումարեալ է առողջապահական մեծ համաժողով մը ընդ նախագահութեամբ գահաժառանգ Ռոտուֆ Իշխանի, որոյ Օամ. պատուիրակ կարգուած է Կայս. պալատան քիմիագործ գնդապետ Պոնքովսքի պէյ:

— Վերին Եգիպտոսի մէջ Նեղոսի ջուրը յորդելուն պատճառաւ բազմաթիւ ընտանիք անպատուար մնացած են:

— Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ՝ Ելմուական յատուկ յանձնաժողով մը կազմուած է ընդ նախագահութեամբ Պետական Խորհրդոյ Օրէնսդիր ճիւղին նախագահ Վսեմ. Մահմուտ Ճէլալէտօրին փաշայի եւ անդամակցութեամբ հաշուակալութեան դիւանի նախագահ Վսեմ. Աքիֆ Էֆէնտիի, Պետական Խորհրդոյ Օրէնսդիր ճիւղին անդամ Վսեմ. Ապրօ Էֆէնտիի, մաքսատան բարձրագոյն ժողովոյ նախագահ Ժորթուդալ Վսեմ. Միքայէլ Էֆէնտիի եւ կեդրոնական պաշտօնատանց քննիչ Վսեմ. Մէճտէտօրին Էֆէնտիի:

Սոյն յանձնաժողովոյ պաշտօնն է քննել Տէրութեան ելմուացոյցն եւ հաւասարակընել գայն, կարգադրել արտասովոր ծախքերն ազդու եւ լուրջ միջոցներու կիրառմամբ, երկրին հասոյթի աղբիւրներն յանձանձել ու այսպէս բարգաւաճում մը յառաջ բերել, մասնաւորապէս միջոցներ խորհելով ժամանակին կանոնաւորապէս վճարելու համար ամսաթոշակներն եւ վերջապէս անմիջական միջոցներով Տէրութեան ելմուական վիճակն ապահովել թէ՛ ներկային եւ թէ՛ ապագային համար:

Վեհ. Սուլթանն հրամայած է որ այդ յանձնաժողով անմիջապէս գործի ձեռնարկելով գործնական արդիւնքներ ցոյց տայ եւ ի հարկին իւր ներկայութեան կոչելով կառավարական, պաշտօնատանց

հաշուակալները՝ պէտք եղած տեղեկութիւններն ստանայ :

— Բ. Դուռը Չորեքշաբթի օր երկուր հեռագիր մը զրկելով Բեդ Երասպուրի Օսմ. դեսպան Շաքիր փաշային, ծանոց հեռեւեալ բարեփոխումները զորս կը հաղորդէ Պ. Կիրսի, Պուլկարիոյ մասին սուրբական առաջարկին նկատմամբ :

Բ. Դուռը կառավարիչ օր Թուրքիոյ նշանակէ Իշխանական երկրորդ Տեղակալ մը, որ գործէ Իշխանական Տեղակալ ռուսապետի Էրնուօթ զօրավարին հետ համախոհ :

Երկրքին Տեղակալք հաւասար Իշխանութիւններ ունենալով, կառավարեն զՊուլկարիա, եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկեն, որոց Արեւելեան Բումբէի չմասնակցի :

Սոսրանյէն ընտրէ նոր Իշխան մը, երկուց Տեղակալաց կողմէ որոշեալ ցանկի մը մէջէն :

Տեղակալք պաշտօնավարեն երեք կամ չորս ամիս :

Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Մ. Կիրս օր Բեդրասպուրիէ երեք ժամ հեռու ամառանոց մը կը գտնուի այժմ, Օսմ. Դեսպան Շաքիր փաշա այդ ամառանոց երթալով Մ. Կիրսի յանձներ է Բ. Դրան այս ծանուցագիրն :

— Անցեալ Շաբաթ երեկոյ Զմիւռնիոյ Պուրնասպատ գիւղին մօտերը երբ անգղիացի չորս երկտասարդք պտոյտ կ'ընէին, աւազակաց խումբ մը զանոնք պաշարելով կ'առեւանգէ եւ ընդ կը տանի : Այդ երկտասարդաց մինն է Մ. Օսքար Հուրիգալ եւ սորա երեք ընկերներն կը վերաբերին Ուիլքին ընտանեաց :

Կայսերական կառավարութիւնն զայս դէպք իմանալուն պէս հրամայած է Զմիւռնիոյ Իշխանութեանց սրպէս զի խոհեմ միջոցներ ձեռք առնուին, նախ երկտասարդներն ազատելու համար եւ յետոյ հալածուին աւազակք :

Այժմ Զմիւռնիայէն Լեվանդ Հերալդի ուղղեալ մասնաւոր հեռագիր մը ծանուցած է թէ, այդ չորս երկտասարդաց մին

Մ. Չարլս Ուիլքին՝ որդի Օսմ. Կայսերական Պանքայի Ատալիոյ մասնաճիւղին հանգուցեալ անօրէն Մ. Ուիլքինի, յետ երեք աւուր երեքշաբթի օր տղամ թողուեր է սրպէս զի քաղաք երթայ իւր ընկերաց ձերբակալումը իմաց տալու նոցա ծնողաց : Իսկ միւս երեքն աւազակաց ձեռքը գերի կը պահուին եւ չ'են տղատ թողուր մինչեւ որ պահանջուած փրկանքը որ 15,000 ոսկոյ գումար մ'է կ'ըսուի, հատուցուի չարագործաց :

— Հռչակաւոր Քարա Ֆադմա քրդուհին, որ ամրոյժ Քիւրտիստանի մէջ ծանօթ է իբր քաջամարտիկ կին մը, քանի մ'օրէ հետէ Կ. Պոլիս եկած է զբօսական պտոյտ մ'ընելու համար : Քարա Ֆադմա Խրիմաւ պատերազմին մէջ գտնուած է բազմաթիւ Քիւրտ կամաւորաց գլուխ անցած : Թխադէմ, Նիհար, բարձրահասակ կին մ'է, առնական երեւոյթով եւ քաջ դէմքով, իւր երկրին արանց պէս հաղուած : Երեսնոցը 40 տարեկան կը կարծէ զայն, մինչդեռ 70 տարեկան կին մ'է : Քարա Ֆադմա ինքզինաց նման խոշոր թուր մը կախած է մէջքէն եւ բազմաթիւ պատուանշանք կը փայլին կուրծքին վրայ : այդ կին հարկւրապետի ատիճան ունի, ինչպէս ցոյց կուտան իւր համազգեստին վրայի երկու ժապաւէնք : Քիւրտիստանի մէջ իւր հայրենակիցք շատ կը յարգեն զայն իբր քաջ կին մը եւ արժանեաց տէր զօրական մը : Կ'ըսուի թէ Քարա Ֆադմայի մարմինը ծածկուած է պատերազմոց մէջ իւր ոտացոծ վիրաց սպիներով, Կայս. կառավարութիւնն երկար ժամանակէ ի վեր թռչակ մը յատկացուցած է նմա :

— Կայս. տպարանի պաշտօնեայներէն Հասան Ֆէրիտ Էֆէնտի չաբաթաթերթ մը պիտի հրատարակէ « Ճերիսէի Մալիյէ վէ Սարրաֆիյէ » անուամբ : Հարկ եղած արտօնութիւնն առնուելու համար պաշտօնական գործողութիւնք կը կատարուին Ներքին գործոց պաշտօնատան մէջ :

— Լեւանդ Հերալդ կ'ըսէ թէ Ասիական երկաթուղեաց շինութեան համար Այդ-

Սիրֆէլաէրի ծրագիրն այժմ իւր գոյութեան ամենէն վախճանի կէտին հասած է։ Պայմանագիրն ստորագրեցաւ արտօնատեարց կողմէ, միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ նախարարաց խորհուրդէն եւ կայսերական վաւերացման մատուցուեցաւ։ Հետեւաբար իրաւամբ կարելի է հետեւեցունել թէ արտօնատեարց բարեփոխեալ առաջարկութիւնք գէթ ընդունելի եւ գործնական են եւ թէ հաւանաբար Բ․ Դուռը լաւագոյն պայմաններ չափաւ գտնէ ուրիշ կողմ։ Այնպիսի անձինք որք իրենք զիրենք տեղեակ ցոյց կուտան կայսերական գաղափարաց եւ դիտաւորութեանց, կ'ենթադրեն թէ ծրագիրն այդ վիճակէն անդին չափաւ տնայնի․ կրնայ լինիլ որ իրեն իրաւունք տան անոնց, սակայն կը կարծենք թէ անհիմն է անոնց պարծենկոտութիւնը թէ վեհ։ Սուլթանի մոտածման տեղեակ են։ Նորին Վեհափառութիւն խորունկ կերպիւ կը մտածէ եւ իւր խորհրդոց արդիւնքն ո՛չ ումեք կը հաղորդէ։ Նա մտիկ կ'ընէ իւր խորհրդականները, կը կռէ անոնց կարծիքն, իրեն յատուկ կորովաւորութեամբ կը քննէ զայնս եւ կուտայ իւր որոշումը, միշտ բարձր ու լուսամիտ դնահաստմամբ մը։ Յաւանութիւն չունինք գուշակելու թէ ինչ պիտի լինի կայսերական որոշումը, եւ հարկ չիկայ որ ո՛ր եւ է կարծիք յայտնենք ծրագրոյ մը մասին զոր Օսմանեան վարչութիւնը միաձայնութեամբ վաւերացուցած է։»

Ն Ո Ւ Է Ր

Կեսարացի Մեծ . Կարապետ Է-
ճէնսի Փափագեան որ այժմ Ամե-
րիկա կը գտնուի, դարձեալ կը նուիրէ Պէլէկէսիի Ազգ. Վարժարանին մէկ օրինակ Բիւրակն վեց ամսուան համար ներկայ օրջանի սկիզբէն։

Ա Ձ Դ

Մանկութենէ մինչեւ ի ծերութիւն ակուաներն զմեզ կը նեղեն։ Ակուայ մը կորսնցնելն կամ վնասելն երբեմն անդարմանելի դժբախտութիւն մը կը համարուէր, բայց զարդիս ատամնարութեական արհեստըն այնքան կատարեալագործեալ է որ միքանի այցելութիւնք յաջողակ ատամնարութի մը, բաւական են դարմանելու վնասեալ ակուայն կամ նոր ակուայ հաստատելու կորուսեալ ակուայի տեղ։ Պարոնայք Տոք․ Ս․ Խաչատուրեան եւ Որդին պատիւ ունին ծանուցանել թէ կըրնան ախտացեալ ակուաներն հանել առանց ցաւի կամ արհեստական ակուայ մը հաստատել ըստ ամենայնի բնականին նման առանց կեղծ ատամնայ յատուկ եղած անպատեհութեանց։

Վերոյիշեալ ատամնարայժք յանձն կառնուն Բօֆէյն Ֆիլիպս կոչեցեալ թմբեցուցիչ դեղի միջոցաւ ակուաներ հանել առանց փոքր ինչ ցաւ պատճառելու եւ ոսկրի կամ առաձգական խէժի վրայ արհեստական ակուաներ հաստատել։ Գործածութեան եւ երեւոյթի մասին այնքան նման են բնական ակուաներու որ ոչ գործածողն եւ ոչ դիտողն կրնայ տարբերութիւն մը նշմարել։ Սոյն արհեստական ակուաներն անմահ են իրենց յատակ արտասանութեան, ծագողութեան եւ միանգամայն դիմաց բնական դիմագծութիւնը հաստատելու մասին ընծայած առաւելութիւններովն։

(Հաստատեալ 1853)

ՏՈՔ. Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Ամերիկեան Աստմնարութ Ն. 1

Պահճե Գաքու։ Կ. Պոլիս,

Տէր Եւ Խմբագիր

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԵԱՆ

(ԱՐԱՄԵԱՆ)

Չափագնորար Յակոբեան խան, Թիւ 43